

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

*Д. В. Чушко, студент, науковий керівник к.е.н., ас. Л. А. Шаповалова
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Втілення науково-технічних ідей у процесах економічного і соціального розвитку суспільства означає формування системи інститутів, які створюють стимули для генерування значної кількості нововведень, що сприяють створенню наукомісткої продукції, формуванню нових ринків, здатні забезпечувати платоспроможний попит. Формування національної інноваційної моделі розвитку, насамперед, передбачає створення інноваційної інфраструктури. Інноваційна інфраструктура є інституційним полем, в якому зароджуються, матеріалізуються й через комерційне використання набувають ознак інноваційного продукту науково-технічні ідеї [2, с. 209].

Більшість підприємств під час розробки і виробництва інноваційної продукції, намагаючись досягти максимальних прибутків, не звертають увагу на завдання шкоди навколишньому середовищу. У свою чергу держава у період розвитку економіки також намагається збільшити обсяги виробництва інноваційної продукції, нехтуючи екологічною ситуацією в країні. Проте природні ресурси є невідновлюваними. Саме тому з метою сприяння створенню екологічно орієнтованих інновацій та регулюванню інноваційної діяльності в екологічному аспекті державі необхідно звернути увагу на створення екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури.

Проблеми розбудови вітчизняної екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури в Україні досліджували такі українські вчені: Александрова В., Бажал Ю., Гальчинський А., Дорогунцов С., Черваньов Д. та ін.

Дослідниками визначено, що за останні роки рівень забрудненості навколишнього середовища стає нагальною проблемою у світі, і зокрема в Україні. Основними причинами такої ситуації стали надмірне антропогенне навантаження на довкілля та нераціональне використання природних ресурсів. Так, в Україні у 2009 році частка впроваджених нових технологічних процесів, що є маловідходними та ресурсозберігаючими, складає 40% від загальної кількості нових технологій [6]. Це свідчить про те, що незначна частка інноваційних підприємств орієнтує свою діяльність на створення технологій, що не

шкодять довікілью. Продовження такої тенденції і надалі призведе до невідновлюваних наслідків. Саме тому актуальним стає розвиток екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури, що сприятиме екологічному спрямуванню діяльності інноваційних підприємств.

Екологічно орієнтована інноваційна інфраструктура визначається як система інноваційної інфраструктури, що має механізми та потенціал регулювання інноваційного процесу, який обслуговує, накладаючи на нього екологічні вимоги та обмеження, і спрямовуючи його на реалізацію екологічно збалансованої моделі розвитку економіки [3, с. 227]. В Україні вже існують сформовані об'єкти інноваційної інфраструктури, проте вони не мають необхідного екологічного спрямування. Причиною цього є низка факторів. По-перше, недостатнє фінансування діяльності об'єктів інноваційної інфраструктури. У більшості розвинених країнах світу діяльність таких об'єктів, як технопарки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори фінансується та забезпечується державними органами управління. По-друге, відсутність структурованої нормативної бази, яка б забезпечувала пільгове функціонування екологічно орієнтованих об'єктів інноваційної інфраструктури. По-третє, незацікавленість підприємців у створенні продукції, враховуючи потреби довікілья. Не маючи сприятливої підтримки з боку держави та надприбутку за екологічну орієнтованість продукції з боку споживачів, підприємці не бажають вдаватись до додаткових заходів з метою захисту навколишнього середовища.

Враховуючи визначені причини гальмування розвитку екологічно орієнтованої інноваційної діяльності, ми пропонуємо такі напрями вдосконалення функціонування даної сфери:

1. Створення необхідної бази нормативного забезпечення та регулювання процесів захисту інноваційними підприємцями навколишнього середовища.
2. Організація системи фінансового забезпечення з боку держави.
3. Підвищення рівня екологічної свідомості у виробників та споживачів.
4. Введення системи державного замовлення і цільових програм.
5. Створення системи контролю за цільовим використанням наданих пільг.

Розглянемо докладніше механізми втілення визначених напрямів вдосконалення екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури.

Основні складові державної екологічної політики насамперед закріплені у Конституції України, та в таких нормативних актах: «Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», Законі України «Про охорону природного навколишнього середовища», Законі України «Про екологічну експертизу», Законі України «Про екологічний аудит», Законі України «Про екологічну мережу України», проте екологічне законодавство в Україні лише формується.

Важливою складовою екологічного законодавства в інноваційній сфері є надання певного переліку пільг об'єктам інноваційної інфраструктури. Мова йде про податкові та амортизаційні пільги. Прикладом цього є висвітлені в Законі України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технопарків» звільнення технологічних парків від сплати певних податків. Проте зараз даний закон не діє, що унеможливорює реалізацію багатьох проектів технопарків. Зважаючи на це, об'єкти інноваційної інфраструктури фінансово не можуть собі дозволити впровадження інноваційних проектів, не кажучи вже про екологічно орієнтовані розробки.

Окрім цього важливим елементом державного стимулювання екологічно орієнтованих інновацій є впровадження прямого фінансування втілення в життя таких нововведень. Вирішенням цієї проблеми є закладення у Державний Бюджет України статей видатків, які спрямовані на підтримку екологічно орієнтованих інновацій. Таким чином, держава не тільки підтримує розробку нових конкурентоспроможних інноваційних продуктів, але і створить відповідний імідж на міжнародній арені, як держава, що піклується про навколишнє середовище.

На даному етапі розвитку економіки України ні споживачі, ні продавці не зацікавлені у реалізації продукції, яка не шкодить довкіллю. Мова йде про те, що виробники приділяють увагу збільшенню обсягів виробництва та введенню певних інноваційних ідей у свою діяльність, не зважаючи при цьому на екологічне спрямування своєї продукції. У свою чергу споживачі не створюють попиту на екологічно орієнтовану інноваційну продукцію. Вони не мають необхідних знань, які сприяли б їх зацікавленості у захисті навколишнього середовища. Вирішенням даної проблеми може бути реалізація певних соціальних програм та заходів з інформатизації населення про стан довкілля та можливості

уникнення подальших негативних наслідків. Адже зацікавивши споживачів державними програмами, виробники звернуть увагу на незадоволений попит, що спричинить розвиток інноваційної екологічно орієнтованої продукції.

Важливою складовою державного стимулювання розвитку екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури є введення державних замовлень та цільових програм. Державне замовлення є популярним стимулятором розвитку інноваційної інфраструктури серед розвинутих країн. Адже екологічна орієнтація інноваційної продукції є вигідною для держави. Зосереджуючи нашу увагу на цільових програмах, виконання яких прямо чи опосередковано стимулює екологізацію господарської діяльності через створення екологічних інновацій, за результатами аналізу 2009 року виділено 18 програм. Проте ці програми чітко можна поділити на такі, що сприяють лише інноваційній діяльності, та ті, що забезпечують екологічне спрямування розвитку. Фінансовий пріоритет надається програмам, спрямованим на розвиток інноваційних технологій [4]. Таким чином, державі необхідно звернути на це увагу, розвиваючи не лише інноваційну сферу, але і втілення екологічно орієнтованих інноваційних ідей у життя.

Звичайно, оскільки державою будуть надаватися кошти та пільгові умови діяльності об'єктів екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури, необхідно створити ефективну систему нагляду та контролю за цією діяльністю. За останні роки було виявлено декілька випадків нецільового використання пільг технопарків. Мається на увазі розміщення підприємств, що займаються виробництвом неінноваційної продукції на території технопарків, яка має пільговий податок на землю. Іншим проявом порушень законодавства є нецільове використання коштів, наданих на пільгових умовах кредитування. Є ще багато подібних прикладів порушення пільгових умов фінансування технологічних парків. Таким же чином можуть бути порушені пільгові умови екологізації діяльності інших об'єктів інноваційної інфраструктури. З метою уникнення таких ситуацій держава має створити певні служби контролю за екологічною діяльністю об'єктів інноваційної структури. До їх функцій має входити моніторинг затверджених проектів та контроль над їх виконанням.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що екологічно орієнтована інноваційна інфраструктура лише починає свій розвиток в Україні. Важливою складовою її досягнення високих

показників розвитку є регулювання та підтримка з боку держави. Таким чином, першочерговими заходами є створення сприятливої нормативної бази, введення системи пільг, фінансування та цільових програм. Так, Україна не тільки збереже навколишнє середовище від небажаного антропогенного впливу, але і зарекомендує себе на міжнародній арені країною, що піклується про збереження навколишнього середовища у належному стані.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева В.А. Аналіз розвитку екологічно орієнтованої інноваційної діяльності промислових підприємств України//Інновації в бізнесі XXI століття. 2007. – Ст. 12-21.
2. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 504 с.
3. Кундрик М.Т. Напрями державного регулювання розвитку екологічно орієнтованої інноваційної інфраструктури в Україні//Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. №19.14. – Ст. 225-231.
4. Кундрик М.Т. Роль і місце державних цільових програм в системі створення екологічних інновацій//Збірник наукових праць Уманського НУС. 2009. – №71
5. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 липня 1999 р. №991-XIV//Відомості Верховної Ради України. – 1999. - №40. – Ст. 36-39.
6. <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Державний комітет статистики України.